

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVII. - Štev. 7 (847) T R S T - 30. aprila 1975

100 lir

Dan bojov in zmagoslavja

Letošnji Prvi maj, mednarodni praznik dela, sovpada s 30. obletnico osvoboditve izpod nacifašističnega jarma, sovpada tudi z izredno pomembnimi mednarodnimi dogodki, ki predstavljajo, lahko rečemo, dejansko prelomnico v zgodovini človeštva.

Prav zadnje čase imperializem, ki mu načelujejo ZDA, doživlja hude poraze, ki jih do neke mere lahko primerjamo onemu, ki ga je pred tridesetimi leti doživel nacifašizem.

Zrušenje polstoletja vladajočega fašizma na Portugalskem in kreпка zmaga levice na nedavnih volitvah, dogodki na Cipru in odprava fašizma v Grčiji, poraz Kissingerjeve politike na Bližnjem vzhodu, zlasti pa blesteča zmaga osvobodilnih sil v Kambodži in Vietnamu predstavljajo pomembne člene v dolgi vrsti porazov svetovnega imperializma in kolonializma ter obenem velike zmage narodnoosvobodilnih sil v svetu, ki se borijo za neodvisnost in svobodo, za napredek in blaginjo, za mir in sodelovanje med narodi. Teh zmag, ki rušijo mit ZDA, Forda, Kissingerja in drugih, se veselimo tudi mi, ker so rezultat splošnega boja vsega delavskega gibanja v svetu.

Po vsej Italiji in še zlasti v naši deželi se vrste številne amnifestacije v znamenju proslavljanja 30. obletnice osvoboditve. Te manifestacije pritegujejo velike množice antifašistov in demokratov, obujajo spomine na odporniško gibanje, obenem pa opozarjajo na nevarnost novega fašizma. Nedavni dogodki v Milanu, Firencah in drugih italijanskih mestih, kjer so fašisti zagrešili strašne zločine, nas opozarjajo, da sovražnik, ki smo ga z orožjem enkrat že premagali, ponovno dviga glavo in postavlja v nevarnost obstoj in razvoj priborjenih pravic in svoboščin. Zmaga nad fašizmom torej ni bila dokončna. Za utrditev iste in za ohranitev njenih pridobitev se moramo nenehno

(nadaljevanje na 2. strani)

ALBIN ŠKERK

Vietnam je svoboden

Vietnam je svoboden. Danes, 30. aprila zjutraj so na predsedniški palači v južnovietnamski prestolnici izobesili rdečo zastavo z rumeno zvezdo. Včeraj so še zadnji Američani zapustili vietnamsko ozemlje. Pobegnili so tudi njihovi hlapci.

Končana je tore tridesetletna vojna. Končana je ameriška pustolovščina. Vietnamska osvobodilna vojska je dosegla svoj cilj: osvoboditev Vietnama.

Že nekaj dni je kazalo, da se bo ameriška pustolovščina v Južnem Vietnamu kmalu zaključila. Včeraj, to je v torek, 29. aprila dopoldne se je začela zadnja faza, to je faza ameriškega umika. Zadnji Američani so zapustili Saigon s helikopterji. Odleteli so na ladje, ki so jih čakale na odprtem morju. Začasni predsednik Južnega Vietnama je navezal prve stike z začasno revolucionarno vlado Južnega Vietnama in nato ukazal svoji vojski, naj položi orožje.

Med zadnjimi, ki so zapustili južno-vietnamsko prestolnico je bil veleposla-

nik, ZDA, ki je do zadnjega skušal vplivati na novo saigonsko vlado

Končana je torej tridesetletna vojna, ki je terjala toliko žrtev, ki je povzročila toliko gorja. Končana imperialistična pustolovščina, ki je mnogokrat postavila pred hudo preizkušnjo ves svet in ki bila utegnila povzročiti svetovno katastrofo.

V vsem dolgem boju so bile vse demokratske sile sveta na strani vietnamskih osvobodilnih sil.

Tudi demokratske sile v Italiji, v Trstu in v vsej naši deželi so bile na strani pravičnega boja vietnamskega ljudstva.

Letošnji 1. maj bo nedovmno nalepši, kar jih je kdaj koli proslavilo herojsko vietnamsko ljudstvo. Toda skupaj z vietnamskim ljudstvom in z njegovo zmogovito narodnoosvobodilno vojsko se bo radoval ves miroljubni svet. To je najlepše voščilo za 1. maj!

Naj živi svobodni Vietnam!

Zgodovinska obletnica

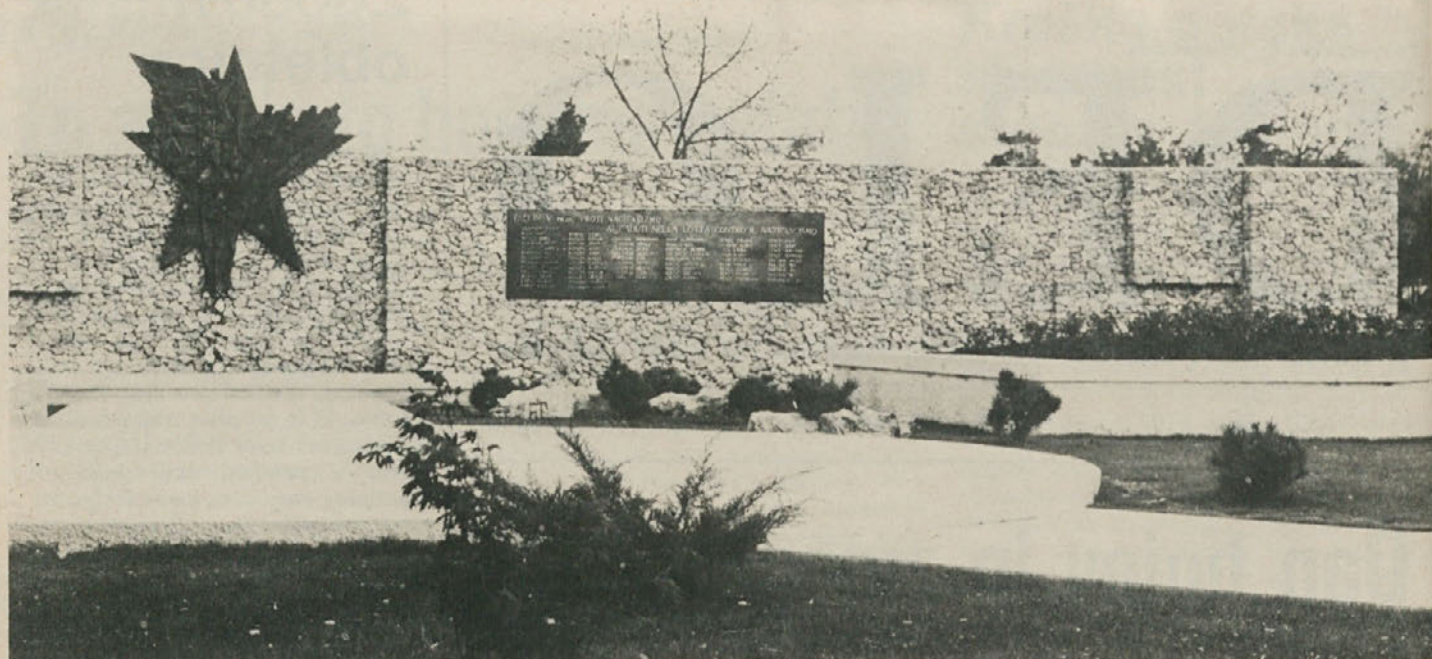
Slavimo trideseto obletnico osvoboditve. V teh tednih se vrste številne manifestacije v počastitev te zgodovinske obletnice. Z dogodki izpred tridesetih let se seznanjajo tudi mlajša pokolenja. Na vseh manifestacijah se izpričuje anti-fašizem, potrjuje zvestoba izročilom osvobodilnega boja. In to je pravilno, tembolj pravilno, kajti fašizem, ki je bil pred tridesetimi leti premagan, še ni dokončno strt. In prav v zadnjem času skuša, ob podpori mednarodne reakcije, ponovno dvigati glavo. Številni atentati in razni drugi dogodki to dejstvo nadvse zgovorno potrjujejo. Prav zato je danes, še bolj kot v preteklosti, nujno potrebna nenehna aktivna budnost, stalna pripravljenost in splošna mobilizacija za obrambo težko pridobljene svobode.

Prvi maj v Trstu in v naši deželi ni le praznik dela. Ta mednarodni praznik pri nas sovpada z obletnico osvoboditve izpod nacifašizma. Na predvečer 1. maja 1945 je bila v Trstu splošna vstaja delavcev in ljudskih množic. In ravno na dan. 1. maja 1945 so borci IV. jugoslovanske armade v sodelovanju z borci IX. korpusa, garibaldincev in bataljonov delavske enotnosti osvobodili mesto. Anglo-ameriška vojska je šele zatem prispela v Trst. To so neizpodbitna zgodovinska dejstva!

Čeprav bomo na vseh prvomajskih delavskih manifestacijah dali poudarek 30. obletnici osvoboditve, posebno pa v Križu pri Trstu, kjer bodo istega dne (ob 15. uri) odkrili veličasten spomenik padlim v boju proti nacifašizmu, bo v Trstu posebna proslava v počastitev 30. obletnice osvoboditve v nedeljo, 11. maja 1945. Istega dne (popoldne) bo na Proseku srečanje antifašistov. Predviden je tudi bogat kulturni spored.

Avtonomna tržaška federacija KPI je za Prvi maj objavila proglas, v katerem pozdravlja mednarodni praznik dela in enotnost delavskega razreda, enoten boj slovenskih in italijanskih partizanov, Jugoslovanske ljudske armade in garibaldinskih enot v boju proti fašizmu. Proglas nato poudarja:

"Naj živi 30-letnica delavske in ljudske vstaje ter osvoboditve Trsta, naj se ideje odporništva čedalje uveljavljajo, utrjuje enotnost delavcev ter boj za preporod države in Trsta, za poraz fašizma in prevratniških načrtov proti republiki, za izvajanje vseh določil ustave in za spoštovanje pravic Slovencev in pravic vseh delovnih ljudi!"

1. MAJA OB 15. URI V KRIŽU ODKRITJE SPOMENIKA PADLIM V BOJU PROTI NACIFAŠIZMU

Slavnostna govora: sen. ARIALDO BANFI, podpredsednik VZPI-ANPI, in DUŠAN KOŠUTA, pokrajinski tajnik VZPI-ANPI.

Pozdravni govori: posl. ALBIN ŠKERK, BOGDAN OSOLNIK, podpredsednik ZZB Slovenije, in dr. MICHELE ZANETTI, predsednik Tržaške pokrajine.

Predsedoval bo: FERDINAND BOGATEC, predsednik odbora za postavitev spomenika.

Sodelovali bodo: TRŽAŠKI PARTIZANSKI PEVŠKI ZBOR, ZBORA in GODBA PD VESNA in recitatorji.

Prvi maj v Števerjanu

Prosvetno društvo "Briški grič" v Števerjanu bo tudi letos priredilo tradicionalni prvomajski praznik v Števerjanu.

Sporod: 1. maja ob 15.50: prihod štafete ob 30. obletnici osvoboditve na Trg Svobode v Števerjanu. Sledili bodo govori, nastop godbe na pihala in pevskega zbora.

Po svečanosti bo sledila "V Dvoru" kulturna prireditev, na kateri bo nastopila folklorna skupna "Tine Rožanc" iz Ljubljane.

Odperta bo razstava briških vin in deloval do dobro založen bife.

Dan boj in zmagoslavja

(Nadaljevanje s 1. strani)

zavzemati. Vsako morebitno popustljivost bi utegnili drago plačati. Zato se moramo vedno bolj in temeljiteje organizirati v skupni protifašistični fronti. Le tako bomo zavrnili sleherni poizkus reakcionarnih sil, ki imajo tako pri nas kot v svetu sploh veliko oporo in podporo vladajočega kapitalizma.

Pot, ki smo jo od osvoboditve dalje prehodili ni bila brez ovir in zapostavljanja. Krščanska demokracija je zadnje dni, po vseh mestih Italije nalepila stotisoče lepakov, s katerimi se baha z ohranitvijo "30 let svobode, od kateri nekaj dobrih in drugih manj dobrih!", kar hoče prikazati, izključno le, kot njeno zaslugo. Res je, da smo povojna leta preživeli v relativni svobodi, za kar gre zasluga predvsem levičarskim silam, ki so se stalno borile proti vsem nakanam desnice, med katero prištevamo tudi en del krščanske demokracije. Ta stranka nosi največjo odgovornost, da fašizem ni bil še strt.

K tej nevarni demokristjanski desnici prištevamo v prvi vrsti tajnika Fanfanija, ki se trudi, posebno v tem trenutku, ko se bližamo volilnemu boju, da bi povzročil frontalno trčenje med levico in njegovo stranko, kar naj bi po njegovem mnenju preprečilo vsako možnost sodelovanja in upravljanja bodočih izvoljenih upravnih organov med komunisti, socialisti in naprednimi katoličani, za kar se predvsem komunisti že davno potegujemo.

Ko praznujemo Prvi maj in proslavljamo 30. obletnico osvoboditve ter delamo "inventar" pridobljenih delavskih pravic ter doseženih uspehov, in teh je precej, med njimi boljše mezde in pokojnine, delavski statut, sindikalna enotnost, večje sindikalne svoboščine v tovarnah in na deloviščih, itd. ugotavljamo, da so iste vsakodnevno ogrožene vsled velike gospodarske krize, ki jo preživlja ves kapitalistični svet, in še posebej Italija.

Ugotavljamo tudi, da naš boj za narodnostne pravice ni rodil pomembnih uspehov, razen malih pridobitev (dopolnilni zakon o našem šolstvu, zagotovilo uprabe slovenščine na sodišču, odobritev zakona za uvedbo slovenskih televizijskih oddaj, odobritev zakona, ki dovoljuje uporabo slovenskih imen in še kako drugo drobtinico).

Zatorej letošnji prvi maj ne more biti za nas samo praznik dela. Biti mora predvsem dan boja za nadaljnje pridobitve, za večje delavske in narodnostne pravice, za čimvečji uspeh levičarskih sil predvsem komunistov na junijskih volitvah, za velik demokratični preokret družbe, za korak naprej na poti v socializem.

Prvomajske delavske manifestacije v Trstu in okolici

Prvega maja ob 8.30 se bodo udeleženci manifestacije, ki jo organizirajo sindikati, zbrali na Trgu Pestalozzi, odkoder bo ob 9. uri krenil sprevod, kot običajno, mimo Sv. Jakoba proti središču mesta. Ob 10.30 bo na Trgu Goldoni shod, na katerem bo govoril vsedrjavni tajnik UIL Raffaele Vanni. V slovensščini bo govoril Vojko Grgič.

Ob 10.30 bo delavski shod v Miljah. Ob isti uri bo delavski shod tudi v Križu, kjer bosta govorila sindikalista Albino Gerli in Oskar Vatovac.

Na vseh manifestacijah bodo prisotni tudi predstavniki sindikalnih organizacij jugoslovanskega obmejnega področja.

PRISPJEVKI

Za sklad DELA so prispevali naslednji rojaki iz Nabrežine: Ivan Sosič, 500 lir, Slavko Pertot, 500 lir, Srečko Grobiša, 500 lir, Milan Caharija, 500.

Vsem iskrena hvala.

Slovesna otvoritev Rižarne - spomenika odporniškega gibanja

Poziv na odločen boj proti oživljanju fašizma

Predsednik republike Giovanni Leone s predstavniki oblasti na spominski svečanosti v Rižarni. Na svečanosti je v slovenščini govoril bivši interniranec Drago Skrinjar

Dne 24. t.m. je predsednik republike Giovanni Leone uradno odprl tržaško Rižarno in jo proglasil za državni spomenik odpornišva. Slovesnostni so se udeležili predstavniki oblasti, številni bivši politični jetniki in svojci padlih, predstavniki partizanskih in drugih demokratičnih organizacij in predstavniki strank ustavnega loka (razen misovcevi!).

Iz govora tržaškega župana

V Rižarni je najprej spregovoril tržaški župan Marcello Spaccini. Potem, ko je pozdravil poglavarja države je dejal, da je Trst imel žalosten privilegij, da je v njem delovala "industrija smrti", da pa ima tudi privilegij, da se danes lahko postavlja kot simbol za vso državo ob praznovanju 30. obletnice osvoboditve.

Zatem je župan Spaccini dejal: "Ta kraj je svet. Mračne celice, groza, mučilnice, napisi, orodja smrti predstavljajo trajno pričevanje. To je kraj žalosti in trpljenja, a je tudi simbol zmage sil, razuma in civilizacije. Ko stopamo v ta kraj nas vedno prevzame občutek groze, ki pa ga spremlja tudi moralna napetost, ki nam jo posreduje zgled padlih z obvezo, ki se vedno ponavlja. Tisoči ljudi so tukaj žrtvovali življenje za rešitev splošnih vrednot človeštva. Junaki, ki so bili tukaj mučeni, ubiti, sežgani, so nam zapustili dediščino ljubezni. Umrli so pozivajoč k svobodi, pravičnosti in miru, k solidarnosti, strpnosti in spoštovanju. Umrli so, da bi dali življenje boljшему človeštvu.

Tukaj so umrli preprosti meščani in partizani, ljudje raznih družbenih slojev in političnih prepričanj. Mnogi so bili sinovi te zemlje. Italijani in Slovenci, navezani na življenje tega mesta in tega ozemlja. Poleg njih drugi ljudje, partizani in preganjanci, Italijani, Hrvati, Srbi, Judje, katoličani in marksisti, študentje, delavci in kmetje, ženske in mladinci.

Nacisti so tu uničevali človeka v njegovem bistvenem ponosu in še danes po

tridesetih letih so naši ljudje ogroženi zaradi fašističnega nasilja, ki okrvavlja naša mesta.

Naša obveza je bila in je še vedno, dan za dnem, utrjevati svobodo in mir; premišljeno in vztrajno moramo braniti demokratične ustanove; biti moramo budni zagovorniki potreb napredka in pravičnosti.

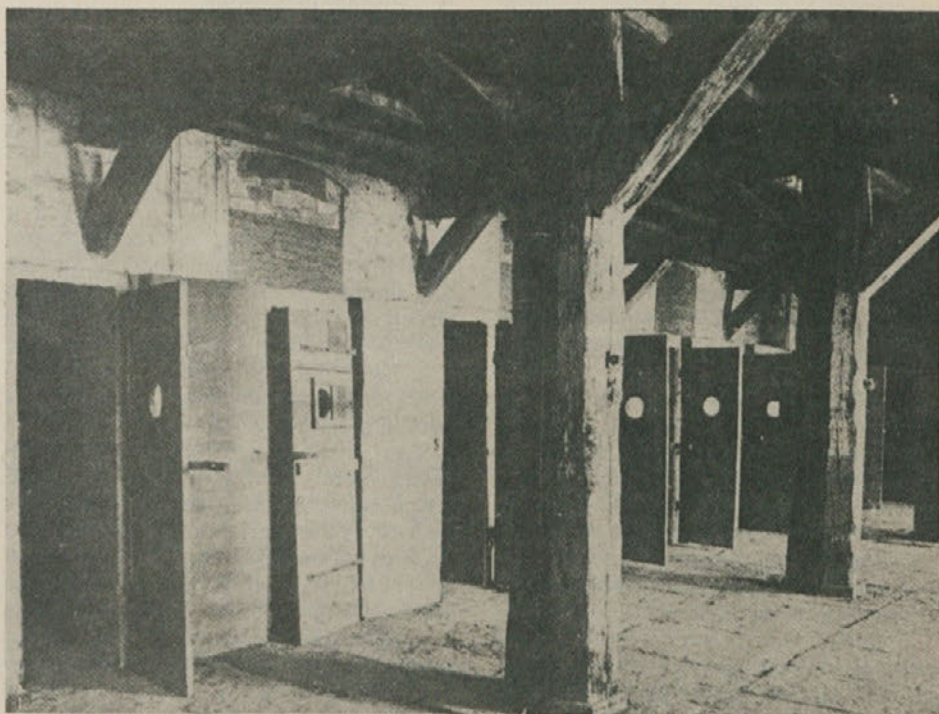
To je nacionalni spomenik, je spomenik našega Trsta, ki ga je absurda vojna močno ranila, je pa tudi spomenik, iz katerega se je sprožila iskra nove demokratične Italije ter spomenik, ki daje pečat bratstvu narodov, ki tukaj skupno živijo, ki izpričuje voljo pa miru, ki jo morata Italija in Trst posredovati Evropi in svetu".

Iz govora predsednika republike

Predsednik Leone je v svojem uradnem govoru med drugim dejal, da se "država želi spoštljivo pokloniti spominu vseh tistih ljudi različnih narodnosti in različnega družbenega izvora ter političnih in verskih prepričanj, ki so bili tu žrtvovani".

"Tukaj - kot je bilo rečeno - so Italijani, Slovenci in Hrvati zgoreli v isti peči. Večina žrtev je bila slovanska, toda izredno hude izgube so bile tudi v vrstah italijanskega odpornišva".

Na zaključku svoje govora je predsednik Leone dejal, da eno samo čustvo lahko strne vse občutke, boleče spomine in moralne razdore in to čustvo poziva k spravi med vsemi Italijani, k plodnemu sodelovanju med sosednimi narodi, k odpravi vseh preostalih mrženj in razočaranj, k združitvi okrog institucij republike, ki se je rodila prav iz žrtvovanja borcev osvobodilne vojne".

Rižarna - spomenik odpornišva. Na sliki: celice, v katerih so trpeli jetniki

Po uradni otvoritvi je predsednik republike sprejel predstavnike slovenske narodnostne skupnosti. V delegaciji so bili: poslanec Albin Škerk, župnik Emil Cencig in Slovenske Benečije, tržaški občinski odbornik dr. Rafko Dolhar, predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze Boris Race in goriški občinski svetovalec Marko Waltritsch. V imenu delegacije je predsednika nagovoril poslanec Škerk. Med drugim je dejal: "Izdelali smo dokument, ki je sinteza zahtev Slovencev v Italiji. Te zahteve so v skladu z določili ustave. Predsednik je sprejel spomenico in dejal, da bo storil, kar je v njegovi moči za uresničitev zahtev. (Besedilo spomenice objavljamo na drugem mestu).

Predsednik Leone je sprejel tudi zastopnike bivših deportirancev, anti-fašističnih političnih spreganjancev in bivših partizanskih borcev.

Žal moramo ugotoviti, da je imela svečanost v Rižarni tudi temne strani. Čeprav je spregovoril eden izmed bivših jetnikov v slovenskem jeziku, so se Slovenci vseeno čutili prizadeti. Škof Santin, ki je opravil katoliški verski obred, ni spregovoril niti ene slovenske besede, medtem ko je židovski rabin opravil obred v hebrejskem jeziku, predstavnik srbske pravoslavne verske skupnosti pa v srbskem jeziku. Na svečanost so bili povabljeni trije pevski zbori, en italijanski, en židovski in en srbski. Slovenska pesem - žalostinka se torej ni smela oglasiti na kraju, kjer je bilo umorjenih toliko Slovencev!

Med svečanostjo v Rižarni je neki general s helikopterjem odletel k breznu pri Bazovici ter položil venec v spomin fašistov. S tem je pomen besed o anti-fašizmu zgubil svoj pravi pomen. Prevladala je teza o dveh ekstremizmih.

Zakaj tako? In zakaj se pozablja na dejstvo, da so pri Bazovici padli prvi protifašistični uporniki?

Tudi prisotnost škofa Santina na svečanosti v Rižarni je motila številne udeležence in tiste, ki so bili zbrani pred vhodom v Rižarno.

Govor bivšega jetnika Draga Skrinjarja

Gospod predsednik republike!

Dovolite mi, da Vam kot državljani slovenske narodnosti v svojem materinem jeziku izrazim iskreno dobrodošlico na tej veliki svečanosti v edinem uničevalnem taborišču v Italiji ob praznovanju 30. obletnice osvoboditve in zmage nad naci-fašizmom.

Sprejmite, gospod predsednik, te izraze v imenu Slovencev, ki živimo v Italiji, še posebej pa v imenu slovenskih antifašistov in borcev, političnih preganjancev in obsojenih od fašističnih sodišč, preživelih deportirancev v nacistična taborišča, v imenu očetov, mater vdov in sirot padlih borcev in mučnikov Rižarne ter vseh nacističnih taborišč.

V hudem boju proti fašizmu in nato proti nacističnemu okupatorju ter njegovim pomagačem, smo dali Slovenci svoj velik krvni davek in smo prispevali k skupni zmagi. O tem pričajo obsodbe

posebnega fašističnega sodišča, strelišča pri Bazovici in na Opčinah, vsaka ped naše zemlje, požgane vasi, dolgi seznam padlih in žrtev naci-fašističnega terorja ter mučnikov v Rižarni. Prispevali smo svoj delež v boju za svobodo, za narodnostno enakopravnost, za socialno pravičnost, da smo lahko v skupnem boju pregnali fašiste in naciste, da se iz skupnega trpljenja in prelite krvi porodi nova Evropa in v njej italijanska republika z demokratično ustavo.

Prav na ustavi, ki je porojena iz krvi odporiškega gibanja, temelje naše zahteve po popolni enakopravnosti in po celoviti zaščiti slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki teh pravic in te zaščite še vedno ne uživa kot si jih želi, čeprav v teh dneh praznujemo 30 let zmagovitega zaključka oboroženega boja proti nacizmu in fašizmu. Mi se torej sklicujemo na ideale antifašističnega boja in jih ne bomo nikoli zatajili, gospod predsednik, tudi zaradi tega ne, ker so temelj naših ustavnih pravic in ker je iz njih vzklilo bratstvo med tu živečima narodoma. Samo na teh idealih in samo na teh tradicijah se lahko razvija naša družba, se lahko krepí demokracija, ustvarjajo in zboljšujejo odnosi med večino in manjšino ter med sosednimi narodi in državami. To je cement miru. Grenke izkušnje iz temnih časov fašizma in nacizma pa nas opozarjajo, da moramo biti budni, in nam

narekujejo dolžnost, da dokončno iztrebimo fašizem in odpravimo vse pogoje, iz katerih se fašizem, ki ponovno terja žrtve ter prelivanje krvi v lahko razrašča ter ogroža pridobitve osvobodilnega boja.

Ta klic in opomin nam prihaja, in ga danes občutimo še najbolj - do mozga - tudi iz te mrke stavbe Rižarne, iz temnih celic in krematorijske peči, ki so jo nacisti porušili, da bi zbrisali svoje zločine.

Gospod predsednik republike! V tem okolju, v tem vzdušju, na kraju, kjer je te dni pred tridesetimi leti nacistični okupator še kruto divjal in poganjal v krematorij naše najboljše tovariše in prijatelje - Slovence, Italijane in Hrvate, - čutim vse breme častne naloge in odgovornosti, da sem Vam lahko spregovoril in Vas pozdravil kot preživeli zapornik Rižarne v svojem materinem jeziku.

Za te pravice smo prelivali kri in zato so nam še bolj svete. Za te pravice se že dolgo in uporno borimo.

Upamo in pričakujemo, gospod predsednik, da bo ta dogodek, s podporo demokratičnih sil, spodbuda za korak naprej k celovitemu priznanju in konkretnemu uveljavljanju pravic naše narodnostne skupnosti. Tudi tako, s konkretnimi dejanji, bomo lahko pobijali ostanke fašistične miselnosti, krepili demokracijo in častili spomin tistih, ki so se za ideale svobode, pravice in enakopravnosti borili ter žrtvovali svoje življenje.

Pismo predsedniku republike

Sinteza dosedanjih zahtev Slovencev v Italiji

Gospod predsednik
Republike Italije
GIOVANNI LEONE

Predstavniki političnih in drugih družbenih organizacij, ki delujejo med slovensko narodnostno skupnostjo v deželi Furlaniji-Juljski krajini, Vam ob Vašem prihodu v Trst na svečano otvoritev Rižarne kot vsedržavnega spomenika izrekajo poseben pozdrav Slovencev, avtohtonih prebivalcev teh krajev, in seznajajo tudi Vas, kot so v preteklosti Vaše predhodnike in druge visoke voditelje republike, s potrebami in zahtevami slovenske narodnostne skupnosti v tržaški, goriški in videmski pokrajini.

Zato si dovoljujemo poudariti, da slovenski narodnostni skupnosti 30 let po koncu vojne, 27 let po tem ko je stopila v veljavo republiška ustava, 21. let po podpisu spomenice o soglasju v Londonu in 11 let po izvolitvi prvega deželnega sveta avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine, niso še priznane nekatere osnovne pravice in zaščitne norme v duhu in po črki članov 2, 3 in 6 ustave, člena 3 deželnega statuta, mednarodnih sporazumov in načel Listine o pravicah človeka.

Zaradi tega Slovenci, državljani italijanske republike, do danes še niso mogli obnoviti narodnostnega življenja po udarcih, ki nam jih je zadal fašizem. Še danes ne moremo popolnoma svobodno, demokratično in dejansko enakopravno kot posamezniki in kot skupnost učinkovito varovati svoje narodnostne bitnosti.

Znano je, da je fašizem obsodil Slovence v Italiji na smrt in nas je zato, zasledujoč ta cilj, brezobzirno in kruto preganjal. Vzel nam je vse, kar smo že prej imeli: šole, prosvetna društva, politične organizacije, tisk, pravico do uporabe jezika pred oblastmi, slovenska imena krajev, denarne zavode, gospodarske ustanove itd. Odpustil je ali premestil v notranjost države učitelje, profesorje in druge državne uslužbence. Nasilno je spreminil slovenske priimke in prepovedal dajati otrokom slovenska imena. S tem so bila poteptana vsa zagotovila, ki so bila dana Slovincem ob prihodu Italije v te kraje 1918. leta.

Spričo takega nasilja ni Slovincem preostajala druga izbira kot odločen upor, če smo hoteli ohraniti svojo narodnost.

Toda fašizem je poostрил svoj bes s policijskimi opomini, s konfinacijami in

Pismo predsedniku republike

z obsodbami na dolgoletno in dosmrtno ječo ter celo na smrt, ki jih je izreklo zloglasno posebno sodišče. Prav zato ponovni izbruhi fašizma skrbijo še zlasti nas Slovence iz teh krajev, ki smo že bili njegove najbolj tragično prizadete žrtve.

V boju proti silam, ki so nam stregle po življenju, nismo Slovenci v zadnji vojni pomišljali prijeti za orožje. V skladu z odporiškim gibanjem smo se skupno borili za zmago idealov, pravice in svobode, s čimer smo prispevali h končni zmagi nad nacifašizmom in k ustvaritvi demokratične republike.

Rižarna, ki jo odpirate za vsedrjavni spomenik, je najbolj živa priča tega boja, v katerem so Slovenci prelili toliko krvi in toliko žrtvovali za skupno stvar osvoboditve in najosnovnejših pravic, med katere spada brez dvoma tudi pravica narodne individualnosti.

Spričo takih preganjanj je rimska vlada avgusta 1945 podala izjavo, ki zagotavlja pošteno spoštovanje naših pravic.

Tudi Slovencem v videmski pokrajini je tedanji prefekt septembra 1945, zagotovil narodnostne pravice, sklicujoč se na vladno izjavo. Beneški Slovenci, ki živijo v tej pokrajini so se 1866, leta izjavili za Italijo v prepričanju, da bodo izpolnjene obljube o zaščiti njihovih pravic. Te obljube iz leta 1945, niso bile nikoli izpolnjene, saj tu nimamo še danes niti šol niti vrtec v matrinem jeziku.

Pozna je ustava s členom 2 zagotovila neodtujljive pravice kot posameznikom in kot skupnostim, s členom 3 je določila enakopravnost državljanov, pred zakonom ne glede na jezik, s členom 6 je določila, da se jezikovne manjšine zaščitijo s posebnimi zakonskimi normami s členom 116 pa deželno avtonomijo s posebnim statutom.

Razen zakona z dne 19. julija 1961 št. 1012 in zakona z dne 22. decembra 1973 št. 932, ki ustanavljata in urejata šole s slovenskim učnim jezikom le v tržaški in goriški pokrajini, ne pa v videmski pokrajini, in zakona z dne 31. oktobra 1966 št. 935, ki odpravlja prepoved dajati otrokom slovenska imena, ni bila izdana nobena druga norma za zaščito slovenske narodnostne manjšine v deželi, medtem ko je bilo izdanih mnogo norm za zaščito nemške manjšine v Južni Tirolski.

Niti ustanovitev dežele Furlanija - Julijska Benečija s Posebnim statutom ni formalnopravno spremenila odnosa do narodnostne manjšine. Ob ustanovitvi dežele in še danes se ne upošteva, da je bila ustanovljena dežela s posebnim statutom predvsem zaradi prisotnosti slovenske narodnostne manjšine, in bi torej morala biti prav dežela pristojna za reševanje naših vprašanj.

Ne moremo tajiti, da se je v zadnjih letih politično ozračje za nas Slovence v deželi v marsičem spremenilo, kar pa še zdaleč ne preprečuje narodnostne škode, ki jo Slovenci iz dneva v dan trpimo zaradi pomanjkanja ustreznih zaščitnih zakonov. Zadnji primer tega smo doživeli, ko nam je bila onemogočena uporaba

slovenskega jezika v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu.

Spričo neizpolnjenih obveznosti je nezadovoljstvo Slovencev upravičeno, ker ugotavljamo, da predvsem pri osrednjih organih države ni bilo doslej politične volje, da bi se naša vprašanja v celoti razrešila.

Pripadniki slovenske narodnostne manjšine hočemo in imamo tudi pravico postati enakopravni državljani na vseh področjih. Zaradi tega smo podpisani predstavniki prepričani, da zastopamo stališče in izražamo želje vse naše narodnostne manjšine v deželi Furlanija-Julijska Benečija, ko terjamo:

1. Takojšnjo ukinitve vseh, predvsem fašističnih zakonov, ki kršijo pravice italijanskih državljanov slovenske narodnosti ali pravice slovenske narodnostne skupnosti kot celote, prepoved uporabe slovenskega jezika na sodiščih, zakon o raznarodovanju slovenskih priimkov, zakon o poimenovanju krajev itd.
2. Sprejetje vseh tistih pozitivnih norm, s katerimi se mora vsestransko urediti položaj slovenske narodnostne skupnosti in s tem omogočiti njen nemoten razvoj. Med drugim je treba urediti naslednja vprašanja: zagotoviti pravico predšolske vzgoje in šolanje v materinem jeziku za Slovence v vseh treh pokrajinah v šolah vseh stopenj in zvrsteh do univerze, ustanoviti posebne stolice na tržaški univerzi, prisotnost funkcionarjev slovenske narodnosti v šolskih, upravnih in drugih organih vseh stopenj, pravico do ustne in pismene uporabe slovenskega jezika v izvoljenih organih, javnih uradih in sodiščih, zagotoviti etnične, zgodovinske in ambientalne značilnosti krajev, kjer prebivamo Slovenci, javni napisi v slovenskem jeziku in slovensko poimenovanje krajev, pravično zastopstvo Slovencev v javnih službah in na sodiščih ter v javnopravnih ustanovah, organizacijah in komisijah, podpora slovenskim kulturnim, prosvetnim, športnim, rekreacijskim, podpornim in drugim ustanovam, poenostavljen postopek za pridobitev izvirnega slovenskega priimka in imena, takojšnje izvajanje zakona, ki predvideva ustanovitev slovenskega televizijskega programa, povrnitev škode slovenskemu gospodarstvu, ki ga je fašizem s silo prizadel in povrnitev škode tistim Slovincem, ki so bili preganjani v času fašizma, itd.
3. Država, Avtonomna dežela v soglasju z državo in lokalne ustanove, naj oskrbijo uresničevanje zahtev, ki so navedene pod točko 2 in vseh drugih, ki zadevajo slovensko manjšino.
4. V vseh fazah priprav in uresničevanja zgoraj navedenih zahtev mora biti slovenska manjšina aktivno prisotna. V ta namen morajo biti konzultirana politična, administrativna, gospodarska, družbena in kulturna predstavništva slovenske narodnostne skupnosti.
5. Potrebna je takojšnja razprava o zakonskih osnutkih, ki so bili predloženi parlamentu za razrešitev vprašanj slovenske narodnostne skupnosti.

Gospod predsednik Republike, v trdnem prepričanju, da boste ob tej slovesni priložnosti vzeli v poštev predložene potrebe in zahteve, kot najvišja osebnost Republike, ki je izšla iz protifašističnega boja in iz globoke želje po vsebinski demokraciji, zaradi česar je toliko desetim tisočev Italijanov, in v naših krajih toliko tisočev Slovencev, prelilo svojo kri, in da jih boste predložili v pretres pristojnim državnim organom. Vas še enkrat pozdravljamo v imenu vseh Slovencev v Italiji.

Trst - Gorica - Videm, 24.4.1975

ALBIN ŠKERK

poslanec, izvoljen na listi Komunistične partije Italije

EMIL CENCIG

predstavniki slovenskih organizacij v videmski pokrajini

RAFKO DOLHAR

občinski odbornik tržaške občine, izvoljen na listi Slovenske skupnosti

BORIS RACE

predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze

MARKO WALTRITSCH

pokrajinski svetovalec goriške pokrajine, izvoljen na listi Socialistične stranke Italije.

Dejavnost TPPZ je izredno razgibana

Tržaški partizanski pevski zbor je v petek, 25. aprila nastopil v hali Tivoli v Ljubljani. Prireditelj je bila pod pokroviteljstvom Ljubljanskega festivala.

V kratkem bo ta zbor - kot smo izvedeli - odšel na gostovanje v Sarajevo.

Sicer pa je zbor zelo aktiven. V tem letu je nastopil v naslednjih krajih: v tržaškem Kulturnem domu (dvakrat), na reviji Primorska poje v Cerknem, v Ljudskem domu v Trstu (kot gost krožka Pinko Tomažič), na proslavi padlih v Lonjerju, na partizanskem srečanju v Zagradcu, v Zagradu, in na proslavi Curiela v gledališču "Verdi" v Trstu.

Zbor šteje sedaj 135 članov. Kot solistka nastopa Marta Valetič.

Dejavnost pevcev in godbenikov ki jih vodi Oskar Kjuder, kakor tudi dejavnost odbora, ki vodi upravo, je hvalevredna.

STALNO SLOVENSKO
GLEDALIŠČE
Kulturni dom v Trstu
GOSTOVANJE MAKEDONSKEGA
NARODNEGA TEATRA
IN SKOPJA
Živko Čingo:
ZID, VODA
V sredo, 7. maja ob 20.30 (Izven
abonmaja)
Izak Babelj:
SONČNI ZAHOD
V četrtek, 8. maja ob 16. uri (Izven
abonmaja)

V okviru proslav ob 30-letnici osvoboditve

Ob odkritju spomenika v Križu

Na dan 1. maja bo v Križu velik praznik. Končno bo proslavljen sad tolikšnega dela in truda zadnjih mesecev: odkrili bomo spomenik padlim vaščanom v narodnoosvobodilni vojni.

Z deli smo začeli avgusta 1973. Ob nedeljah in praznikih smo v skupinah stikali po okoliških gmajnah za najlepšimi apnenčastimi kamni, s katerimi je bil zgrajen mogočen zid, ki je osnova celotnega spomenika. Od daleč ga sploh ne opaziš, saj se tako lepo ujema z ambien-
tom, v katerega je postavljen: kraški svet posejan s prav takimi zidovi. Središče spomenika je plošča z imeni 61 padlih vaščanov. Postavljena so na ta kraški kamen, kot bi hotela izpričati, da so se borci, ki so padli, borili zagrizeno, z vso svojo kraško trdnostjo.

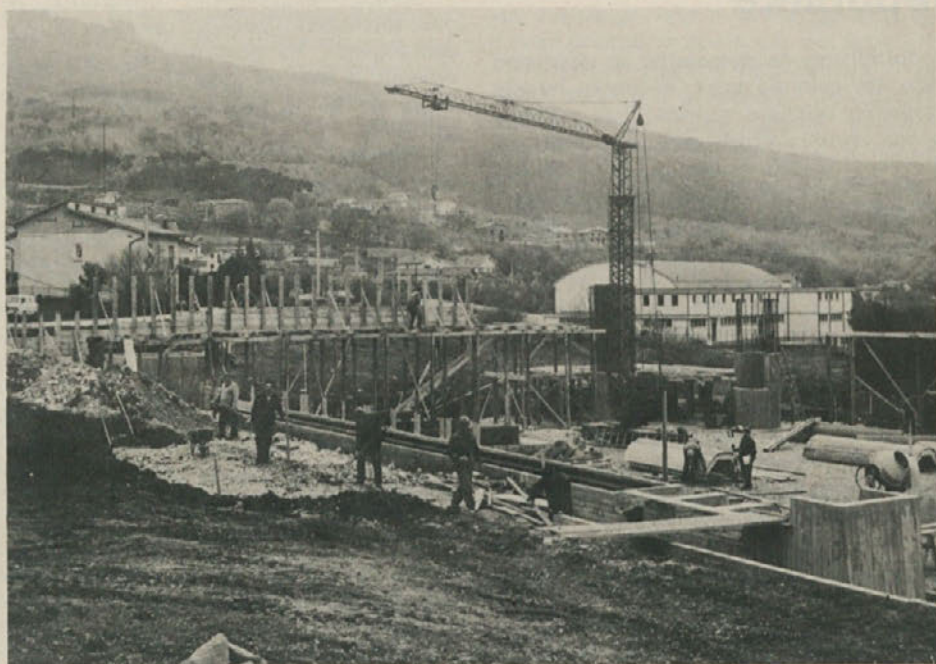
Iznad spomenika se dviga v bron ulita zvezda. V reliefnih figurah je zgoščena pot, ki so jo borci prehodili pred 30 leti: od koncentracijskih taborišč in mučenja, do upornišтва in zmage.

Sedaj, ko spomenik čaka, z zagrnjeno zvezdo in imeni, na dokončno odkritje, je pozabljen ves pot, ki je lil po hrbtih, ko so peli krampi od spomeniku, pozabljeni so tudi žulji.

V spominu ostaja samo prijetna slika gruče vaščanov, ki tako veselo sodeluje pri gradnji med petjem in zanimivimi zgodbami. Pa še na golaš, ki so ga pripravljale ženske in na domačo kapljico bo ostal lep spomin.

Odslej dalje bodo iz leta v leto pred spomenikom cvetele rože, rdeče vrtnice v znak ljubezni: ljubezni do naroda, zaradi katere so tudi naši vaščani šli v smrt ter v ljubezni in spoštovanju, ki ga moramo izkazati mi vsi tem 61 žrtvam.

NORMA TRETJAK

Gradnja partizanskega spomenika v Dolini

V Dolini gradijo občinski spomenik padlim za svobodo

Proslavljanje 30. obletnice osvoboditve in zmage odporništva in narodnoosvobodilnega boja nad italijским fašizmom in nemškim nacizmom bo v dolinski občini doseglo svoj vrh 1. junija z odkritjem veličastnega občinskega spomenika padlim za svobodo.

Občinska uprava je poverila izdelavo načrtov spomenika trem mladim strokovnjakom, arhitektoma Mitji Racetu in Dariu Jagodicu in slikarju Klavdiju Palčiču, ki so v tehničnem poročilu k načrtu spomenika med drugim napisali tudi naslednje:

"Koncept spomeniškega parka v Dolini je prostorska kompozicija, locirana v okolje športno rekreacijskega prostora, ki je v izgradnji in bo opravljal funkcijo parka v tem prostoru.

Spomeniški park je postavljen v dominanten prostor med cesto, ki povezuje Dolino, mimo občinske hiše z Boljuncem. Že mikrolokacija nam je narekovala, da je treba izoblikovati ambien-
t, ki naj poleg spomeniškega, častilnega obeležja služi tudi zbiranju občanov, posebno športnikov, katerim je namenjen širši prostor. Če smo hoteli doseči to polivalentnost funkcij, smo morali opustiti 'spomenik' mišljen kot monumentalna plastika in se poslužiti elementov, ki v svoji sintezi ustvarjajo prostor. Osrednjo tlakovano ploščad zaključuje sistem prostorskih teles, ki lebdi nad vodno ploskvijo, v kateri se odsevajo ter zaključujejo z veliko betonsko preklado, ki lebdi v zraku kot slavolok. To preklado je narekovala razsežnost vizualnega okolja in torej po-

treba po močni dominantni, ki naj bi osredotočila poglede od vseh strani.

Daljšo stranico tlakovane površine omejuje dolgi betonski zid, kjer bodo vnešena imena vseh padlih dolinske občine (196) in ki bo obenem služil kot nekaj oder, na katerem bodo nastopali ob prilikah zbori, recitatorji in govorniki.

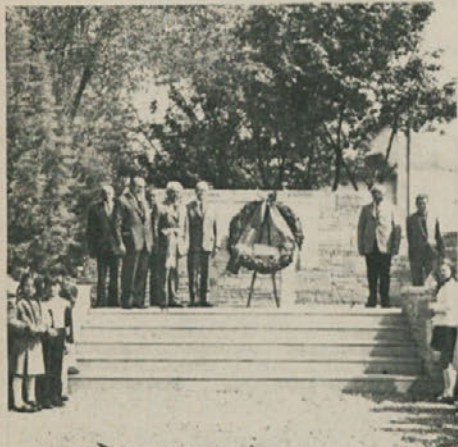
Tak ambien-
t se lahko živo vključi v utrip življenja širšega okolja in se z njim organsko spoji v celoto".

Občinska uprava je hotela s tako široko zasnovano spomeniškega parka zgodovinsko, umetniško in estetsko ovrednotiti ideale, pridnost in požrtvovalnost, borbenost in žrtve svojih občanov. Občinski spomenik padlim za svobodo bo tako postal združevalno in povezovalno središče venca spomenikov v občini. Zadnji spomenik so postavile Mačkolje lansko jesen.

Celoten strošek za postavitev spomenika in ureditev okolja bo verjetno presegal petdeset milijonov lir, od te vsote je šlo dvanajst milijonov za odkup zemljišča. Kritje vseh izdatkov bremeni skoraj v celoti občinski proračun letošnjega in prejšnjih let, kajti upravitelji so v zadnjih letih, v predvidevanju gradnje, zbirali potrebna sredstva. K temu zahtevnemu finančnemu izdatku prispevajo tudi občani, ki preko občinskega antifašističnega odbora zbirajo denar, pobratena kočevska občina pa je že pred časom dostavila tovarnjak obdelanega lesa.

Gradnjo in kulturni spored pri slovesni otvoritvi bodo dolinski občani izpeljali izključno z domačini silami z najširšim sodelovanjem vseh.

D.S.

Občinska uprava v Doberdobi je ob obletnici protifašistične vstaje priredila spominsko svečanost pri spomeniku padlim za svobodo.

«Komunist» o 14. kongresu KPI

Perspektiva in strategija «zgodovinskega kompromisa»

«Komunist», glasilo Zveze komunistov Jugoslavije, je priobčil naslednji sestavek o 14. kongresu KPI. Sestavek je napisal Vljako Krivokapič:

Štirinajsti kongres Komunistične partije Italije je med šestdnevni delom v palači športov v Rimu, posebej pa s poročilom generalnega sekretarja KPI Enrica Berlinguerja, z razpravo vidnih italijanskih komunistov in s pozdravi tujih delegacij dokazal, da se komunisti z vsega sveta vedno bolj in resneje angažirajo pri iskanju lastne poti, ki bi ustrezala družbenim in zgodovinskim razmeram posameznih držav, in pri določanju takšne politične usmeritve, ki ustreza njihovim posebnim razmeram. Tokrat to še posebej velja za italijanske komuniste, ki so na svojem zadnjem kongresu pokazali ogromno ustvarjalno moč in vztrajnost, ko so iskali za svojo partijo, hkrati pa za svoj narod in za svojo skupnost najpreimernejši način boja, ki bi najbolj ustrezal lastnim posebnim razmeram, vendar se ne bi izločil iz skupnega boja vseh progresivnih sil za družbeni napredek v svetu.

Na podlagi analize sedanjega položaja v svetu in iz predvidevanj, kam nas takšne razmere lahko pripeljejo, posebno pa današnjo Italijo, je Berlinguer v svojem večurnem poročilu poudaril, da sodobni svet razjedajo številne krize. Posledice le-teh se v Italiji še močneje kažejo kot drugod, saj pod njihovim bremenom Italija doživlja lastno krizo. Grehi iz neposredne preteklosti - ko je Italija doživljala boom nove tehnologije, kar pomeni, da je namesto klasičnih energetskih virov začela uporabljati moderne, zasnovane na petrokemiji, ko je bila avtomobilska industrija v polnem razmahu in z njo tudi infrastruktura, ko je čezmerno proizvajala tako imenovano belo tehniko, kar vse je dajalo prednost potrošniški obliki gospodarstva, medtem ko so bile druge gospodarske dejavnosti potisnjene ob stran, so povzročili in še povzročajo, da je sedanja energetska in surovinska kriza v Italiji veliko hujša kot kjerkoli drugje. Posledice vsega tega je zato v tej državi veliko bolj čutiti kot v drugih. Delavci Fiata, na primer, imajo skrajšan delovni čas; delavce, ki so ravno kar zgradili kolose sodobne italijanske industrije, odpuščajo; kupna moč prebivalstva bolj pada kot v drugih državah (lani je imela Italija 28 odstotno inflacijsko stopnjo); povečuje se terror desnice in ultralevice; vedno več je kriminala in korupcije itd. To pomeni, da so v Italiji nujno potrebne reforme, do katerih pa doslej ni prišlo, čeprav so jih obljubljali. Letni dohodek 55 odstotkov družin znaša dvainpol milijona lir, vsaka druga pa spravi skupaj komaj dva milijona. Število nezaposlenih narašča...

Zato seveda stvari ne morejo ostati takšne, kot so. Nasprotno, same razmere bodo povečale pritisk in zahteve, da se masikaj spremeni in uredi. To «marsikaj» pa lahko postane motor, ki bo italijansko skupnost odpeljal na levo ali na desno. Pot na desno pomeni ohranitev sedanjega stanja. Pot na levo pa obeta hitrejšo spremembo razmer, kar se bo tudi posrečilo, če bo na potek sprememb močno vplival delavski razred Italije, njegova politična avantgarda pa tudi vse napredne sile sodobne italijanske družbe. V ta namen so potrebne reforme, tako na ekonomskem in političnem področju. «Strategija obljubljanja» se ne more upirati sedanjim težnjam, ki vedno močneje vplivajo na Italijo. Potrebno je vsekakor več. Zato tako od političnih kakor drugih strank zahtevajo, da kaj storijo. Italijani še posebej budno opazujejo, kako bosta ta izpit opravili njihovi najmočnejši stranki - komunistična in krščansko-demokratska. Prva se že vrsto let nenehno krepi in razvija. Zadnja leta je organizacijsko vedno močnejša in vedno bolj ustvarjalna. Število njenih članov pa tudi njenih pristavev se povečuje. V treh pokrajinah je dosegla večino. Na lanskoletnem majskem referendumu so glasovalci sprejeli napredne formulacije v zvezi s konzervativnim zakonom o zakonski zvezi, tako da je bil ta zakon razveljavljen. Druga stranka, krščanska-demokratska, se sooča z lastno krizo. Znašla se je na razpotju, odkoder vodijo vse poti v dve smeri: na levo, torej v reformiranje in spremembo celotne njene politike ali na desno, v povezavo z najbolj črnimi silami italijanske reakcije. To je stranka skoraj vseh slojev italijanske družbe, vendar tudi stranka sil, ki razpolagajo s kapitalom, in državne administracije. Teh dveh dejstev ne bi smeli nikoli prezreti. Kaj je torej storiti?

Na to vprašanje so iskali odgovore med pripravami na kongres in na samem kongresu. Dva izmed njih sta pritegnila največjo pozornost komunistov in celotne italijanske javnosti. Prvi se nanaša na oblikovanje absolutne večine, kar bi dosegli z zedinjenjem levece. Drugi odgovor pa je v zvezi s tako imenovanim «zgodovinskim kompromisom», ki naj bi zamenjal politiko konfrontacije, katero so vsiljevali klerikalci skupaj s cerkvijo in fašisti, in združil vse demokratične sile sedanje Italije - komuniste, socialiste in katolike. Le-ti naj bi se skupno angažirali in sporazumeli, bi se družbo in Italijo spravili iz sedanje krize.

Prvi odgovor oziroma alternativa je povezana z vrsto skoraj nerešljivih mednarodnih vprašanj (mednarodni položaj Italije in njen pomen v razdelitvi interesnih sfer v svetu), zato bi absolutna večina - kljub dejstvu, da vojska, policija in administracija niso v njenih rokah - predstavljala nenehno nevarnost, ki bi

lahko pripeljala do tragedije. Drugi odgovor pa, nasprotno, predstavlja največjo realnost za sedanji zgodovinski trenutek Italije. To je «zgodovinski kompromis». Zato je KPI med pripravami na kongres ta predlog tudi sprožila. S tem je želela ugotoviti razpoloženje vseh partnerjev. In pri tem je uspela. Tovariš Berlinguer je v zvezi s tem poročal: Zgodovinski kompromis vsi zavračajo, vendar pa ga vsi proučujejo in razpravljajo o njem.

«Zgodovinski kompromis» je razumljivo naletel na niansiran sprejem tudi pri komunistih, tako med pripravami kakor na kongresu. Po sodbi nekaterih poznavalcev je bilo to veliko manj čutiti na kongresu kot med pripravami nanj. Giorgio Amendola, na primer, je na kongresu in že med pripravami nanj nastopil s predlogom, naj bi takoj začeli realizirati «zgodovinski kompromis», češ da «Italija ne more čakati na leto 2000» niti v primeru, če bi sami komunisti to želeli. Kriza, ki vlada po svetu, je dodal Amendola, ni ciklična kriza.

Vse te razlike v pogledih seveda niso preprečile, da ne bi kongres sprejel «zgodovinskega kompromisa» kot glavno politično usmeritev angažiranja in iskanja lastnega načina revolucionarnega boja v posebnih razmerah italijanske družbe, torej načina, ki bo kar najbolj afirmiral delavski razred Italije in vse njene napredne sile. Zato tudi «zgodovinski kompromis» vsebuje dve komponenti: prva je poskus, da bi se vse progresivne sile zavzele za prebroditev gospodarske in družbene krize v Italiji na enotnem izhodišču, druga pa je mednarodna komponenta, ki je inspirirana s političnim realizmom blokvske razdelitve Evrope.

Če upoštevamo vse to, bo lažje razumeti analizo današnjega sveta, ki jo je podal Enrico Berlinguer v svojem poročilu, še posebej pa v sklepni besedi, v kateri je dokaj kompleksno prikazal današnje ekonomske razmere ter v imenu celotne partije v celoti podprl osvobodilna gibanja po svetu in obsodil pritiske kapitalističnih držav v zvezi z nafto in energetiko. V tej zvezi je podal pregled težav in problemov v kapitalističnih in socialističnih državah. Dosti časa je posvetil tudi trenutnim pojavom v mednarodnih odnosih, še posebej razmeram v Portugalski, zlasti zadnjim dogodkom. Berlinguer je tudi poudaril, da italijanski komunisti ne zahtevajo, naj Italija izstopi iz atlantskega pakta in se odpove svojim mednarodnim obveznostim, temveč zahtevajo, da redno proučuje in ugotavlja svoje mesto v svetu ter o tem odloča.

Vse to je dokazovalo in potrdilo, kako trden je položaj italijanskih komunistov v njihovi domovini in med italijanskim ljudstvom. Kongres pa tudi vsi njegovi dokumenti (predvsem poročilo in sklepna beseda Enrica Berlinguerja, razprava Luigija Longa, resolucija in spremembe v partijskem statutu) so dokazali tudi to, da je KPI pripravljena in da želi prevzeti zgodovinsko odgovornost za prebroditev sedanje krize in razmer v Italiji. To pa hkrati potrjuje dejstvo, da v sedanji Italiji ni mogoče ničesar spreminjati brez komunistov. V tem je pa sila in perspektiva politične strategije, imenovane «zgodovinski kompromis».

V nedeljo, 20. aprila je bila v Verdijevem gledališču v Trstu svečana proslava 30. obletnice mučeniške smrti Eugenija Curiela. Proslave se je udeležila velika množica antifašistov. O življenju in delu Curiela so govorili: Pietro Ingrao, član osrednjega vodstva KPI, Renzo Imbeni, sekretar Zveze komunistične mladine Italije, poslanec Albin Škerk (govoril je v slovenščini) in Giorgio Rossetti, sekretar tržaške federacije KPI. Na proslavi je nastopil tudi Tržaški partizanski pevski zbor pod vodstvom Oskarja Kjudra

Podelitev priznanj OF

Republiška konferenca socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije že več let zaporedoma ob obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte podeli priznanja bivšim borcev NOB in aktivistom OF. Letos je bilo podeljenih 40 priznanj. Med dobitniki tega priznanja so tudi zamejski Slovenci: Oskar Kjuder iz Lonjerja pri Trstu, Jože Češcut iz Sovodenj pri Gorici in Arturo Blasutto iz Slovenske Benečije.

Oskar Kjuder je prejel priznanje za delež, ki ga je dal kot borec NOB in za zasluge, ki jih ima pri razvijanju tradicij NOB na področju glasbe; Jože Češcut za zasluge na področju boja za socialne in narodnostne pravice Slovencev v Italiji; Arturo Blasutto pa za zasluge, ki jih je imel kot partizanski duhovnik pri organiziranju odporiškega gibanja med svojimi rojaki v Reziji in v Slovenski Benečiji.

Na slovesnosti, ki je bila preteklo soboto v Ljubljani je govoril tajnik republiške konference SZDL Milan Kučan. Med drugim je dejal:

„Napredno in svobodoljubno človeštvo slavi v teh dneh obletnico svoje

zmage nad poskusom fašističnega razčlovečenja sveta. Ko so pred 30 leti prav na slovenskih tleh potihnili topovi evropskih bojišč druge svetovne vojne, je v vrstah zmagovite protifašistične koalicije, skupaj z vsem naprednim svetom stal ponosno tudi slovenski narod, v borbi za obstoj in pravičnejše življenje neločljivo povezan z bratskimi jugoslovanskimi narodi.

Iz anonimnosti je slovenski narod stopil v jasno začrtano vizijo bodočnosti, z že zgrajeno in uveljavljeno ljudsko oblastjo, z izoblikovanimi organiziranimi socialističnimi silnicami svoje samobitnosti in razvoja ter s svojo lastno, v najtežjih odločitvah in bojevanju skovano narodnoosvobodilno vojsko. Boj za obstoj, za svobodo, za napredek ter zoper osovraženi izkoriščevalski družbeni red je bil dejanje delavskih in ljudskih množic. Te so organizirane v OF, v množičnem ljudskem narodnoosvobodilnem gibanju sledile Komunistični partiji, ki je tudi v najtežjih trenutkih usodne preizkušnje vodila resnično narodno politiko in izražala resnične interese naroda.

To dejstvo je dalo narodnoosvobodilnemu gibanju tisto prodorno silo in zanos, ki mu je zagotovil zmago.

To dejstvo je povežalo svetlo puntarsko tradicijo in svobodoljubno misel Prešerna, Cankarja, Kosovela in drugih velikih sinov slovenskega naroda s tisočletnimi težnjami ljudstva po tem, da bi vzelo lastno usodo v svoje roke“.

ČESTITKE

Tovarišu Oskarju Kjudru, ki je prejel priznanje OF, čestita tržaška federacija KPI. Čestitkam se pridružujeta sekcija KPI v Lonjerju in uredništvo DELA.

Tovarišu Oskarju Kjudru čestitajo tudi: Tržaški partizanski pevski zbor, Slovenska prosvetna zveza in Glasbena matica.

Primorska poje '75

PRIMORSKA POJE '75 je končana. Na osmih koncertih je nastopilo 63 zborov iz naše dežele, Slovenskega primorja, Koroške, Reke in Ljubljane. Na tej močurni kulturni manifestaciji je sodelovalo okrog 2.200 pevk in pevcev.

Letošnja, to je že šesta tovrstna revija je spadala v okvir proslavljanja 30-letnice osvoboditve. Lahko rečemo, da je tudi zaradi tega bila na vseh koncertih tako številna udeležba.

Na letošnji reviji Primorska poje so sodelovali naslednji zbori iz naše dežele:

Moški zbori: Valentin Vodnik iz Doline, Fran Venturini iz Domja, Tabor z Opčin, Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela, Vesna iz Križa, Igo Gruden iz Nabrežine, Fantje izpod Grmade, Oton Župančič iz Štandreža, Mirko Filej iz Gorice, zbor iz Štmavra pri Gorici, nonet iz Sovodenj, oktet iz Plešiva pri Krminu in Beneški puobje iz Podbonesca (Slovenska Benečija); mešani zbori: France Prešeren iz Boljunca, Slovenec iz Boršta, Primorec iz Trebč, Rdeča zvezda iz Saleža in dekliški zbor iz Devina.

Zbor iz Pliberka je po nastopu na reviji v Trstu kot gost SPD Igo Gruden in SSD Sokol iz Nabrežine nastopil tudi v Nabrežini, kjer so mu priredili izredno prisrčen sprejem.

Omembe vredno je tudi dejstvo, da se je revija Primorska poje letos prvič oglašila pri Koroških v Miljskih hribih. Tamkajšnji domačini so se potrudili, da je prireditelj potekala v najlepšem redu.

Revija v tržaškem Kulturnem domu je imela posebno obeležje, saj je proslavila sedemdesetletnico skladatelja Ubalda Vrabca. Na tej reviji so poleg zborov s tržaškega področja nastopili tudi zbori iz Gorice, Slovenske Benečije, Koroške in seveda iz Slovenskega Primorja.

Revija Primorska poje '75 se je zaključila v Verdijevem gledališču v Gorici, kjer so si pevci in pevovodje izmenjali tudi medsebojno voščilo: Srečno in nasvidenja na reviji Primorska poje '76!

M.K.

Gostovanje v Šoštanju in Velenju

Na praznik 25. aprila sta tržaška folklorana skupina "Stu leti" in moški pevski zbor "Valentin Vodnik" iz Doline gostavala v Šoštanju. Prireditev je bila v novem "Domu kulture". Številno občinstvo je nastopajoče izredno toplo sprejelo. Folklorna skupina je izvajala izvrne istrske in tržaške okoličanske pesmi in plese in tudi nekatere slavonske plese, pevski zbor pa je izvajal tržaške ljudske pesmi ter narodne in partizanske pesmi.

Naslednji dan je folklorna skupina ponovila svoj spored v menzi tovarne Gorenje v Velenju. Ta nastop je posnela ljubljanska televizija.

BERITE

SIRITE

PODPIRAJTE

"DELO"

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Odgovorni urednik
ANTON MIRKO KAPELJ
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047,
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tipo/offset Riva
Istniska: C. Facchetti in P. Zucca
Trst, Ul. Torrebianca 12